SALIB YURISHLARI

Abdurahmonov Muhammadali

Toshkent Kimyo xalqaro universiteti Namangan filiali Tarix yo'nalishi II bosqich talabasi +998947480292

Annotatsiya

Ushbu maqolada o'rta asrlarning siyosiy jarayonlarini aks ettirgan va uzoq yillar davomida yuz bergan salib yurishlari haqida batafsil yoritishga harakat qilingan. Shuningdek, salib yurishlari uchun sabab bo'lgan omillar, salibchilarning maqsadlari va yurishlarning bosqichlari haqida so'z yuritiladi. Yaqin Sharq hududi uchun olib borilgan qonli to'qnashuvlar tarixiy dalillar bilan tahlil qilishga harakat qilingan.

Kalit so'zlar: salib yurishlari, Yaqin Sharq, Iso masih, Urban II, cherkov, ritsarlar, savdogarlar, oddiy xalq.

Аннотация

В данной статье предпринята попытка дать подробное описание крестовых походов, отражающих политические процессы Средневековья и продолжавшихся много лет. Также рассматриваются факторы, приведшие к крестовым походам, цели крестоносцев и этапы кампаний. Предпринимается попытка проанализировать кровавые конфликты, развернувшиеся на Ближнем Востоке, на основе исторических свидетельств.

Abstract This article attempts to provide a detailed account of the Crusades, which reflected the political processes of the Middle Ages and took place over many

years. It also discusses the factors that led to the Crusades, the goals of the Crusaders, and the stages of the campaigns. An attempt is made to analyze the bloody conflicts waged for the Middle East with historical evidence.

Insoniyat tarixida hozirgi vaqtgacha 16000 dan ortiq kata-kichik urushlarni boshdan kechirgan. Bu urushlar orasida I va II jahon urushlari eng qirg'inbarot urushlar sifatida tarixda iz qoldirgan. O'rta asrlarda salkam 200 yil davomida yuz bergan Yaqin Sharq hududlarini egallashga qaratilgan bosqinlar kishilik tarixida "salib yurishlari" degan nom bilan eslanadi. Salib yurishlari — 1096-yildan G'arbiy Yevropa zodagonlari va katolik cherkovi tomonidan Yaqin Sharqqa (Suriya, Falastin, Shimoliy Afrika) qilingan bosqinchilik urushlari. Salib yurishlarining bosqinchilik mohiyati diniy shiorlar (g'ayridin (musulmonlar)larga qarshi kurash va „xudo qabri" hamda „muqaddas yer" (Falastin)ni ozod qilish) bilan niqoblangan Salib yurishlari. XI–XV asrlarda G'arbiy Yevropa davlatlaridan katolik cherkovi tomonidan musulmonlar, butparastlar va bid'atchilarga qarshi boshlangan va boshqarilgan bir qator diniy harbiy yurishlar edi.

Salib yurishlari – G'arbiy Yevropa feodallarining Yaqin Sharqdagi bosqinchilik va talonchilik urushlari edi. Bu yurishlar 1096-1270-yillar oralig'ida bo'lib o'tgan. Sharqdagi yerlarni egallash orqali cherkov o'zining ta'sirini yanada kuchaytirishni maqsad qilgan. Sharqda XI asr oxirida vujudga kelgan vaziyat salib yurishlari uchun qulay sharoit tug'dirgan. Kichik Osiyo yarimoroli deyarli to'liq saljuqiy turklar qo'lida edi. Bu yerdan G'arb mamlakatlari ziyoratchilari Falastinning muqaddas joylariga, rivoyatlarga ko'ra, Iso payg'ambar dafn etilgan Quddusga boradigan yo'llar o'tardi. Salib yurishlari 1096 yildan boshlab qisqa to'xtalish va uzilishlar bilan 1270 yilgacha davom etgan. Bu davr mobaynida jami sakkiz bosqichli yurishlar amalgam oshirilgan. harbiy yurishlar (Shimoliy ''salib yurishlari'') ham ''salib yurishlari'' deb nomlangan - ba'zan voqealar tugaganidan

ancha keyin - Rim-katolik cherkovi tomonidan ma'qullangani va harbiy yurishlar shunga o'xshash tarzda, ko'pincha Yaqin Sharqdagi yurishlar paytida ishlatilganlarga o'xshash ritorika, ramziylik va bayroqlar bilan tashkil etilgani sababli. Salib yurishlari deb nomlangan boshqa Salib yurishlari 1096 yilda boshlanib, Feodallar va oddiy xalqning Sharq tomon yurishida 1099-yilning 15-iyul kuniga kelib, salib yurishi qatnashchilari Quddus tomon hujumga o‘tadi. [1]Birinchi salib yurishi Quddusni ozod qilish uchun tashkil etilgan. Salib yurishlari nasroniylik va islom o'rtasidagi uzoq davom etgan ziddiyatning bir qismi edi. Yig‘ilishlarning asosiy maqsadi Quddus va boshqa muqaddas joylarni musulmonlardan qaytarib olish edi.Salib yurishlari paytida Evropaning ko'plab xristian davlatlari birlashdilar.Kampaniyalarda minglab odamlar, jumladan ritsarlar va oddiy fuqarolar ishtirok etdi.Salib yurishlari harbiy strategiya va taktikadagi o'zgarishlarga ta'sir ko'rsatdi.Ushbu kampaniyalar xristianlikning yangi izdoshlarini jalb qilishga yordam berdi.1099 yilda dehqonlar Quddusni egallab olishdi, Quddus 1099-yil 7-iyundan 15-iyulgacha qamal qilinib, bosib olingach, shahar aholisi shafqatsizlarcha qirg‘in qilingan[2]. Ammo u qisqa umr ko'rdi.Ikkinchi salib yurishi 1147 yildan 1149 yilgacha bo'lib o'tdi, ammo muvaffaqiyatsiz yakunlandi.Ikkinchi yurish paytida musulmonlar rahbari Saladin mashhur bo'ldi.Uchinchi salib yurishi 1189 yildan 1192 yilgacha bo'lib o'tgan va Richard Arslon Yurakni o'z ichiga olgan.cherkov tomonidan tasdiqlangan.**‘’Salib yurishlari**’’ o'rta asrlarning muhim tarixiy voqealaridan biridir. Ular xristian Yevropa va musulmon dunyosi o'rtasidagi kurash sifatida ko'rildi.’’Salib yurishlari’’siyosiy, ijtimoiy, madaniy va diniy o'zgarishlarga olib keldi, ular bugungi kunda ham sezilmoqda Richard va Saladin o'rtasidagi muzokaralar muhim edi. Salib yurishlari nasroniylik madaniyati va ta’limining rivojlanishiga hissa qo‘shdi. Kampaniyalar davomida yangi texnologiyalar va qurol turlari paydo bo'ldi. Salib yurishlari savdo yo'llari va aloqalarining rivojlanishiga hissa qo'shdi. G'arbiy Evropa va Sharq o'rtasida madaniy almashinuv sodir bo'ldi.

Salib yurishlari nasroniylikni kuch bilan tarqatish usuli sifatida qaralgan. Kampaniyalarning muvaffaqiyatsizligi xristian olamida siyosiy beqarorlikka olib keldi. Kampaniyalarning natijasi xristian davlatlarining shakllanishi edi.

Salib yurishlarining ta'siri musulmon dunyosini o'z tartibini o'zgartirishga majbur qildi. Salib yurishlari birinchi marta xristian armiyasi uyushgan harbiy kuchga aylandi. Salib yurishlari paytida, ayniqsa og'ir sharoitlarda odamlarning ommaviy qirg'in qilinishi sodir bo'ldi. Harbiy yurishlar natijasida ko'plab tarixiy va madaniy yodgorliklar vayron bo'ldi. Salibchilarning mashaqqatlari va azoblari afsonaviy holga aylandi. Salib yurishlari paytida ayollar ham muhim rol o'ynagan, ularning ba'zilari janglarda qatnashgan. Yig'ilishlardan so'ng salibchilar uchun soliq va majburiyatlar ko'paydi. Salib yurishlari davrida ritsarlik ordeni shakllangan. Salibchilarning ruhi va kuchi odatda din bilan bog'liq edi. Salib yurishlarining tugashi nasroniylikning harbiy xarakterdan uzoqlashishiga olib keldi. Salib yurishlari va ularning oqibatlari haqida ko'plab adabiyot va san'at asarlari yozilgan.n Bu davrda antisemitizm kuchaydi. Kampaniyalar natijasida Quddus qirolligi kabi yangi davlatlar tashkil topdi. Salibchilar va musulmonlar o'rtasidagi harbiy to'qnashuvlar davom etdi. Salib yurishlari islom olamida harbiy taktika va tashkilotchilikning takomillashishiga xizmat qildi. Salib yurishlari janglari harbiy tarixda muhim o'rin tutadi. Salib yurishlari Evropa va Osiyo o'rtasidagi munosabatlarga ta'sir qildi. Salibchi davlatlar o'sha paytda Yevropaning Hindiston va Xitoy bilan savdosi amalga oshirilgan hududni to'liq qamrab olgan va keraksiz hududlarni egallamagan. Misr bu savdodan uzilgan edi. Salibchi davlatlarni chetlab o'tib, Bag'doddan Yevropaga eng tejamkor yo'l orqali tovarlarni tashish imkonsiz bo'lib qoldi. Shunday qilib, salibchilar bu turdagi savdoda o'ziga xos monopoliyaga ega bo'lishdi. Yevropa va, masalan, Xitoy o'rtasida Boltiq dengiziga oqib tushadigan daryolarga yuk tashish bilan Volga yo'li va Volga-Don yo'li kabi yangi savdo

yo'llarini rivojlantirish uchun sharoitlar yaratildi. Buni Birinchi Salib yurishidan so'ng Rossiyaning siyosiy markazining Volgadan G'arbiy Dvina havzasiga xalqaro yuklar o'tkaziladigan hududga ko'chirilishining sababi, shuningdek, Volga Bolgariyasining iqtisodiy va siyosiy yuksalishining sabablari sifatida ko'rish mumkin. Keyinchalik salibchilar tomonidan G'arbiy Dvina va Neman daryolari og'zini egallab olish, Volga-Don yo'li va Kura daryosidan yuklar X–XIV onstantinopolni egallab olish va Shvetsiyaning Neva og'zini egallab olishga XI-XIII asrlarda Yevropa feodallarining ijtimoiy-iqtisodiy ahvoli va salibchilik harakatining boshlanishi urinishi ham ushbu turdagi savdo yo'llari ustidan nazoratni o'rnatishga urinish sifatida qaralishi mumkin. O'sha paytdagi shimoli-g'arbiy va janubiy G'arbiy Yevropaning iqtisodiy yuksalishi Sharq bilan Boltiq dengizi orqali va undan keyin shimoli-sharqiy Rossiya orqali xalqaro savdo yevropaliklar uchun iqtisodiy jihatdan samaraliroq bo'lishiga olib keldi. Ehtimol, aynan shu sababli Muqaddas Yerga qilingan Salib yurishlari yevropaliklar orasida mashhurligini yo'qotgan va Salibchi davlatlar Boltiqbo'yi mintaqasida eng uzoq davom etgan, faqat yevropaliklar Xitoy va Hindistonga to'g'ridan-to'g'ri dengiz yo'llarini kashf etganlarida TayyorgarlikRitsarlar temir zirh (sovut), dubulg‘a va qalqon kiyishgan Asosiy qurollar: qilich, nayza, ba’zan bolta. Otlari ham maxsus himoya bilan jihozlangan Ritsarlar odatda otliq qo‘shin sifatida jang qilgan Ular bir safda, zich holda joylashib hujumga tayyor turishgan Bayroqlar va belgilar orqali bir-birini .ajratishga va Hujum boshlanishi Jang ko‘pincha nayza bilan tez hujum (zarba) bilan boshlanadi Ritsarlar katta tezlikda dushman tomon chopib boradi Birinchi zarba juda kuchli va hal qiluvchi hujum bolo’gan.

Richard I eng mashhur ritsar-qiroldir

Xulosa.

Salib yurishlari bir necha bosqichda (odatda 8 ta asosiy yurish sifatida) amalga oshirilgan. Ular 1096-yilda boshlanib, qariyb ikki asr davom etgan. Dastlabki yurishlarda xristianlar ma’lum muvaffaqiyatlarga erishib, Quddusni egallashgan, ammo keyinchalik musulmonlar, xususan Salohiddin Ayyubiy boshchiligida hududlar qayta qo‘lga olingan

Foydalanilgan adabiyotlar va manbalar ro`yxati

1. Thomas Asbridge - The Crusades: The Authoritative History of the War for the Holy Land

2.Christopher lyerman — God's War: A New History of the Crusades

3.Steven Runciman — A History of the Crusades

4.Jonathan Riley-Smith - The Crusades: A History

5.Amin Maalouf — The Crusades Through Arab Eyes